

Maria

Maria Hackfort wankelde. Ze bleef staan en wachtte tot de snerpende pijn haar lichaam had verlaten. ‘God, niet nu,’ prevelde ze geluidloos. Ze keek op de klok van de Lebuïnuskerk. Het was kwart over negen. Dat betekende dat ze nog minimaal een uur had, genoeg om het Grote Kerkhof over te steken. Als ze het bankje voor De Hereeniging aan de Grote Poot eenmaal bereikt had, hoefde ze alleen maar te wachten.

Behoedzaam liep ze verder. Stap voor stap. Als ze zou vallen, was het afgelopen. Zonder hulp zou ze niet overeind kunnen komen. En haar redder zou haar per se veilig thuis willen brengen. ‘*Putta madre,*’ vloekte ze. Waarom had ze haar pijnstillers niet een halfuur eerder genomen, en eentje extra? En waarom had ze haar wandelstok thuis laten liggen? Omdat ze beide handen vrij wilde hebben. Maar dat was nu nog niet nodig. Er klonken voetstappen achter haar. Verschrikt keek ze opzij. ‘Gaat het?’ vroeg een man die ze niet kende. ‘Ja hoor. Op mijn leeftijd gaat het niet meer zo snel.’

Ze rechtte haar rug en liep door, vastbesloten om haar tocht niet nog een keer te onderbreken. Zonder ongelukken bereikte ze haar doel. Het was verleidelijk om op het bankje te gaan zitten, maar ze besloot te blijven staan. Half verscholen achter de boom voor het gebouw. Heel lang zou ze niet hoeven wachten. Ze wist dat hij elk uur naar buiten kwam om een sigaret te roken. Zelf stak ze ook een sigaret op. Zo leek het net of ze ook bij de club hoorde die hier elke woensdag kwam kaarten, biljarten of kegen.

De pijnstillers werkten nu op volle kracht. Zo goed had ze zich in dagen niet gevoeld. Ook van spanning was geen sprake. Er kon niets meer misgaan. Twee luid pratende mannen kwamen naar buiten. Ze beantwoordde hun vluchtige vragende blik met een

glimlach. De mannen wendden hun blik af en lachten om een grap die een van hen maakte. Vrijwel synchroon gooiden ze het restant van hun brandende sigaret op straat en scharrelden weer naar binnen. In haar hoofd nam Maria nog een keer door wat ze zou doen als hij naar buiten kwam.

Rustig observeerde ze een stel dat kibbelend het pand verliet en haar zonder op of om te kijken passeerde. Ook drie vrouwen die op fluistertoon over iets of iemand spraken, leken haar niet op te merken. Iets zorgde ervoor dat haar adem versnelde. Was het een vooraankondiging van zijn komst? Ze drukte de peuk uit tegen de boomstam en stak haar hand in de diepe zak van haar lange winterjas. Het geluid van voetstappen op de houten vloer zou van hem kunnen zijn.

Daar verscheen hij breed grijnzend in de monumentale deuropening. Terwijl hij een Marlboro uit het pakje tikte, liet hij zijn hautaine blik rondgaan. Eerst leek hij haar niet op te merken. Maar toen hij zijn sigaret aanstak, kruiste zijn blik toch de hare. Hij inhaleerde diep en knikte vriendelijk. Plotseling twijfelde ze. Was hij het wel? De lucht leek te trillen en het gebouw bewoog. Even dreigde ze haar evenwicht te verliezen. Ze zette zich af tegen de boom en deed behoedzaam een stap naar voren.

‘Hebt u misschien een vuurtje voor mij?’ vroeg ze. Hij was een vage contour en ze probeerde haar blik te focussen op zijn gezicht. Als hij al verrast was door haar toenadering, duurde het te kort om voor haar zichtbaar te zijn. Zij zag alleen zijn glimlach. Die was in al die jaren niet veranderd.

‘Natuurlijk,’ zei hij en hij stak zijn arm uit in haar richting.

Verder kwam hij niet. Maria haalde het pistool uit haar jaszak, richtte het op zijn hoofd en haalde de trekker over. Alles in minder dan een seconde. Ze had hem zelfs geen kans gegeven verbaasd te zijn. Eén knal. Bloed spoot uit het gat waar zijn linkeroog had gezeten. Het zware lichaam viel achterover. Met een harde klap sloeg het hoofd tegen de deurpost.

In verwarring staarde ze naar het pistool, dat ze met trillende handen vasthield. Wat had ze gedaan? Ze keek weer naar de man. Hij lag op zijn zij, alsof hij sliep. Van verschillende kanten hoorde ze stemmen. Iemand liep op haar af en riep iets. Ook van de andere kant kwam er een man aanlopen, wild met zijn armen zwaai-

end. In paniek richtte ze het pistool op het grote raam naast de ingang, van waarachter twee vrouwen haar met grote ogen aankeken, en haalde de trekker over. Een knal, gevolgd door gerinkel van glas en gillende mensen. Ze schoot nog een keer. Weer sneuvelde er een ruit. De pijn die haar even had verlaten, keerde in volle omvang terug. Ze beet op haar lip en strompelde een paar passen richting de Assenstraat. Het volgende schot was niet meer gericht op De Hereeniging, maar op het restaurant ertegenover. Met een van pijn vertrokken gezicht richtte ze boven de verschrikte gezichten van de gasten. Ook dit raam sneuvelde met enorm kabaal. Gasten lieten zich van schrik op de grond vallen. Nog één kogel. Die richtte ze op de winkel naast het restaurant. Een plotselinge pijnscheut maakte dat ze de trekker per ongeluk te vroeg overhaalde. De kogel knalde met een droge tik tegen een muur. Ze trok haar capuchon over haar hoofd en liep gebukt verder. Ze verdween in het duister van een smal steegje. Het pistool, dat van haar man was geweest, deponeerde ze in een prullenbak en ze liep via de Polstraat terug naar het Grote Kerkhof. Daar ging ze het appartementencomplex binnen waar ze sinds twee jaar na het overlijden van haar man, nu bijna vijf jaar, woonde. Toen ze de sleutel van haar woning omdraaide, trok er een pijnscheut van haar maag naar haar hersenpan. Ze sloot haar ogen en wenste dat het voorbij was. Het maakte niet meer uit. Het was volbracht. Eindelijk had ze de moed gevonden om te doen wat ze al veel eerder had moeten doen. De pijn trok weg en uitgeput viel ze neer op de bank in de woonkamer. Op de salontafel die nog van haar grootmoeder was geweest, lag een strip met pijnstillers. Het glas water dat ze vanochtend had gepakt, was nog halfvol. Ze drukte twee pillen uit de strip en had aan één slok water genoeg om ze door te slikken. De laatste gedachte voordat een droomloze slaap haar verlostte van de pijn was dat ze morgen Christina moest bellen.

Een kwartier later kuste rechercheur Jozef Laros zijn vrouw Margot gedag. ‘Is er niet iemand anders?’ had hij nog geprobeerd. Ook het feit dat hij ter gelegenheid van zijn negenentwintigste trouwdag een kapitale wijn uit het jaar van hun huwelijk had opengemaakt en de beste hazenrug ooit had bereid, had niet mo-

gen baten. De hoofdcommissaris was onverbiddelijk geweest: het was Jozefs zaak. Toen pas had hij gevraagd wie het slachtoffer was. ‘Johannes van Hattem.’

Het was een heldere avond en de temperatuur was tot beneden het vriespunt gedaald. Hij liep door de Papenstraat richting de Stromarkt en probeerde enige ordening aan te brengen in alle associaties die de naam Van Hattem opriep. De man was zonder twijfel een van de ongekroonde koningen van de stad. Als ondernemer had hij veel geld verdiend door bedrijven op te richten en ze vervolgens met winst te verkopen of failliet te laten gaan. Tot ieders verbazing was hij bij de gemeenteraadsverkiezingen opeens lijsttrekker voor een lokale partij en werd hij na de verkiezingen benoemd tot wethouder. Twee jaar later had hij er de brui aan gegeven, omdat hij naar eigen zeggen niet langer deel uit wilde maken van de stroop die de stad lamlegde. Er werd van alles over hem gefluisterd. Ook dat hij relaties had met de drugsmaffia en met frauduleuze ontwikkelaars. Onlangs was hij voor zijn huis aangereden. Wonder boven wonder was de schade beperkt gebleven tot schaaftwonden. Er werd geroddeld dat het ongeluk opzet zou zijn geweest, maar niemand kwam met bewijzen om de aantijgingen kracht bij te zetten. En nu was hij dood.

Zoals Jozef had verwacht, was de met linten afgezette plaats delict omgeven door een dikke haag van nieuwsgierige passanten en buurtbewoners. Hij wurmde zich tussen de mensen door en trok het lint omhoog. Het lijk, dat al met een laken was afgedekt, lag een meter of twee van de ingang van het monumentale pand waarin al sinds jaar en dag een sociëteit was gevestigd. Piet van Gestel, technisch rechercheur, stapte over het lijk heen om hem te begroeten. Terwijl hij Piet een hand gaf keek hij verbaasd rond naar de glasscherven op straat.

‘Wat is hier gebeurd? Een vuurgevecht?’

‘Het werk van de dader, een oude vrouw, nadat ze het slachtoffer had neergeschoten. Gelukkig zijn er verder geen slachtoffers gevallen.’

‘Huh? Een oude vrouw? Hebben jullie haar al te pakken? Dan kan ik weer terug naar huis. Zal Margot leuk vinden.’

‘Getuigen hebben haar gezien. Ze wachtte Van Hattem op voor de ingang en is daarna de Assenstraat in gelopen. We kammen nu

de omgeving uit. De meest acute vraag is wat we doen met de mensen in De Hereeniging en restaurant La Perla.'

'Noteer de namen en laat maar gaan. Was Van Hattem alleen?'

'Ja, iemand heeft zijn vrouw gebeld. Zij is meteen naar de sociëteit gekomen.'

Na een korte rondgang besloot Jozef dat er voor hem niets meer te beleven viel op de plaats delict. Hij zei tegen Piet dat hij op het bureau te bereiken was. Lopend door de Papenstraat belde hij Margot om te vertellen dat het waarschijnlijk nachtwerk zou worden.

Piet belde eerder dan hij had verwacht. Ze meenden te weten waar de oude vrouw woonde. Er brandde licht, dus waarschijnlijk was ze thuis. In een prullenbak achter het stadskantoor hadden ze het moordwapen gevonden, een oude Luger 1908. Een wapen van Duitse makelij dat zowel in de Eerste als in de Tweede Wereldoorlog was gebruikt. Ze hadden vier van de acht Parabellum patronen gevonden.

'Oppakken maar.'

Dat bleek niet zo eenvoudig. De vrouw had pijnstillers en slaapmiddelen genomen en was niet wakker te krijgen. Bovendien was ze echt oud en zag ze er breekbaar uit. Niemand twijfelde er echter aan dat ze de dader hadden gevonden. De mouw van haar jas en haar hand roken naar kruit, ijzer en vet. Jozef gaf opdracht om haar te bewaken en te wachten tot ze aanspreekbaar was.

Jozef veegde de slaap uit zijn ogen toen hij naar de verhoorkamer liep waar hij voor het eerst met Maria Hackfort zou spreken. Het was een korte nacht geworden. Zijn collega's die haar in de vroege ochtend naar het politiebureau hadden gebracht, waarschuwden hem. Ze had sinds het moment dat ze bij bewustzijn was nog geen woord gezegd.

Voordat hij de deur van de verhoorkamer opende, wierp hij een blik door de spiegelruit. De aanblik van de oude vrouw deed hem schrikken. Haar gezicht was wit als sneeuw en de gerimpelde huid leek slordig over haar botten te zijn gedrapeerd. Hij belde om te vragen of er al een arts naar haar had gekeken. De agent zei dat ze net contact hadden gehad met haar huisarts. Volgens hem had de vrouw niet lang meer te leven. Ze had maagkanker

met uitzaaiingen door haar hele lichaam. Zonder pijnstillers had ze geen leven. Hij zou zo langskomen om ze te brengen. Jozef zuchtte.

Hij ging naar binnen en groette de agent die naast de deur stond. De vrouw reageerde niet.

‘Mijn naam is Jozef Laros,’ begon hij. ‘Ik ga u een paar vragen stellen. Is dat goed?’

Geen reactie.

‘Bent u Maria Hackfort?’

Niets.

‘Weet u waarom u hier bent?’

Hij meende dat ze haar hoofd schudde.

‘Kunt u zich herinneren waar u gisteravond was?’

Nu schudde ze duidelijk haar hoofd.

‘Verschillende mensen hebben gezien dat u iemand hebt doodgeschoten.’

Weer schudde ze haar hoofd.

‘Wij hebben het wapen, een oud legerpistool, gevonden in een prullenbak. Uw vingerafdrukken zaten erop. Hebt u dat daarin gegooid?’

Geen reactie.

‘U wordt ervan verdacht Johannes van Hattem te hebben doodgeschoten. Wat is uw relatie met Johannes van Hattem?’

Er ging een schok door de oude vrouw. Voor het eerst keek ze Jozef aan.

‘Ik ken geen Johannes van Hattem,’ stamelde ze. Ze leek nog bleker te zijn geworden.

‘Verschillende getuigen hebben gezien dat u Johannes van Hattem hebt doodgeschoten voor de ingang van De Hereeniging.’

De vrouw staaarde in het niets en zweeg. Jozef vroeg zich af wat hij moest doen. Als ze zich al bewust was van wat ze de vorige avond had gedaan, was ze niet van plan het te bekennen.

‘Hebt u kinderen?’ vroeg hij.

‘Ik heb het niet gedaan. Het was iemand anders,’ fluisterde ze.

Jozef herhaalde de feiten nog een keer. Ze schudde een paar keer haar hoofd.

‘Als u niets zegt, ga ik weg,’ zei hij. ‘De agent zal u naar uw cel brengen.’

Meteen bedacht hij dat de huisarts ongetwijfeld zou eisen dat ze naar een ziekenhuis zou worden gebracht.

‘Ik wil Isabel Bellido Pozuelo spreken,’ zei de vrouw opeens. Haar stem klonk onverwacht helder.

‘Is dat familie?’

‘Ik wil haar spreken,’ zei ze.

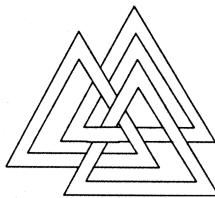
‘Waar kunnen we haar vinden?’

‘In Den Haag. Ze werkt op het ministerie van Financiën.’

‘Ik zal kijken wat ik kan doen,’ antwoordde Jozef.

Maria Hackfort werd nog diezelfde dag naar het ziekenhuis gebracht. Volgens de behandelend arts had ze niet langer dan een paar weken meer te leven. Dat was voor het OM geen reden om het onderzoek naar de toedracht van de moord te staken. Jozef Laros kreeg de opdracht om uit te zoeken waarom Maria Hackfort tot haar daad was gekomen.

De volgende dag werd hij door de arts gebeld. Hij wilde Jozef iets laten zien. Toen Jozef zich meldde, nam de arts hem meteen mee naar de kamer waar Maria Hackfort lag. De oude vrouw sliep. Het weerhield de arts er niet van om een mouw van haar nachthemd omhoog te schuiven. Er kwam een afbeelding op de bovenarm tevoorschijn. Het waren drie in elkaar gehaakte driehoeken. Jozef schrok van de grootte en scherpte van de lijnen. Hij had het teken vaker gezien, maar kon zich niet herinneren waar of wat de betekenis was.

De arts wist het wel. Hij had uitgezocht dat het een oud-Germaans symbool betrof, de Valknut, ook wel de Knoop der doden, of Wodans knoop genoemd. Bij verschillende opgravingen in Noorwegen, Denemarken en Engeland was het teken gevonden als inscriptie op graven. De arts stroopte ook de andere mouw op. Daar bevond zich hetzelfde teken.

‘En ze heeft er ook nog een, precies even groot, op haar linker-schouder.’

‘Wat is het?’ vroeg Jozef. ‘Een tatoeage?’

Het gezicht van de arts betrok. Hij schudde zijn hoofd.

‘Ik ben er tamelijk zeker van dat het een brandmerk is, dat na het inbranden bewerkt is met een zwarte stof.’

‘Brandmerk? Zoals vroeger, of misschien nu ook nog wel, bij koeien werd gedaan?’

De arts knikte.

‘In Nederland is het pas sinds 1854 bij wet verboden. In eerdere tijden werden dieven en oplichters gebrandmerkt, vaak op hun gezicht, zodat iedereen gewaarschuwd was. Ook gebeurde het wel bij overspelige vrouwen. Bij hen werd de Franse lelie, symbool van maagdelijkheid, ondersteboven op een schouder gebrand.’

Jozef keek naar de slapende vrouw.

‘Wanneer is dat gebeurd?’ vroeg hij.

‘Lang geleden.’

‘Wat is lang? Twintig jaar, vijftig?’

‘Ik zou zeggen, meer dan vijftig.’

Maria Hackforts toestand verslechterde snel. De arts belde dezelfde middag nog dat ze wakker was geworden. Ze had veel pijn en hij ging de dosis morfine verhogen. Jozef stapte meteen in zijn auto.

De vrouw keek hem dromerig aan, maar leek hem wel te herkennen. Hij vroeg naar het brandmerk op haar arm. Ze schudde haar hoofd. Ook hernieuwde pogingen om de vrouw aan het praten te krijgen over het doel van haar aanslag mislukten. Ze bleef zwijgen. De enige zin die over haar lippen kwam, was: ‘Ik wil Isabel Bellido Pozuelo spreken.’

Het kostte geen moeite om Isabel Pozuelo, de naam Bellido was onbekend bij het ministerie, te pakken te krijgen. Ze reageerde vooral verbaasd. Van Maria Hackfort had ze nog nooit gehoord en ze kon niet bedenken waarom een doodzieke vrouw die een man had doodgeschoten haar zou willen spreken. Ook de naam Johannes van Hattem was haar niet bekend. Desondanks wist Jozef haar ertoe te bewegen te komen. Twee dagen later had ze een afspraak in Arnhem en dat was te combineren met een bezoek

aan Deventer. Ze zou er rond vijf uur zijn. Jozef bood aan haar op te halen van het station.

Zijn zoektocht naar kennis over Maria Hackfort leverde intussen enkele verrassende feiten op. Oorspronkelijk heette ze Maria Quesada Ferriz en ze was afkomstig uit Fuenllana, een dorpje in de buurt van Ciudad Real, in het midden van Spanje, ten zuiden van Madrid. Ze woonde pas vijf jaar in Deventer. Daarvoor had ze dertig jaar in Doetinchem gewoond, waar ze volgens het gemeentearchief in 1970 was ingeschreven, toen ze trouwde met Geert Hackfort. Hoe ze in Nederland was terechtgekomen, daar kwam hij niet achter. Wel ontdekte hij dat er van 1961 tot 1962 een zeker P  p   Quesada, eveneens afkomstig uit Fuenllana, in Deventer was geregistreerd als gastarbeider bij de blikfabriek van Thomassen en Drijver.

Jozef had naar aanleiding van een uit de hand gelopen burenruzie al eens onderzoek gedaan naar de lotgevallen van de eerste gastarbeiders, vooral Spaanse en Italiaanse. Eind jaren vijftig had de overheid lang getwijfeld of gastarbeiders welkom waren in Nederland en toen ze dan mochten komen, mocht er geen misverstand over bestaan dat het een tijdelijke situatie was. Het was daarom verboden om vrouw en kinderen mee te nemen.

Desondanks leek het er toch op dat Maria de dochter was van P  p   en via hem in Deventer was beland. Geert Hackfort bleek een goede bekende te zijn van de politie in de Achterhoek. Hij had twee keer een halfjaar in de gevangenis gezeten vanwege een gewapende roofoverval, de eerste keer op een benzinstation, de andere keer op een juwelierszaak. Maria en Geert hadden geen kinderen, en hij was zeven jaar geleden overleden aan longkanker. Twee jaar later was Maria naar Deventer verhuisd. Waarschijnlijk was de Luger po8 van hem geweest. Jozef probeerde Maria nog twee keer tot spreken te bewegen. Er kwam geen woord over haar lippen. Ook de verpleegkundigen hadden haar niets horen zeggen. Als ze niet in bed lag, zat ze voor het raam en staaarde in de verte.

Keer op keer draaide Jozef de film van het moeizame gesprek met Maria Hackfort in zijn hoofd af. Waarom zweeg zij zo stoucijs? De meeste verdachten zwegen omdat ze bang waren dat hun woorden tegen hen gebruikt konden worden. Dat was bij

Maria Hackfort niet het geval. Haar ogen verraadden dat ze, ondanks haar miserabele toestand, niet van de wereld was en over een behoorlijke intelligentie beschikte. Daarom moest ze weten dat de politie driedubbel bewijs had dat zij Johannes van Hattem had doodgeschoten. Daarnaast wist ze dat ze doodging. Wat had ze te verliezen? vroeg Jozef zich af.